

L2 Fonetická transkripce; jazyk v podobě psané a v podobě mluvené

Krčmová 2008, 2.1, 2.2, 2.3

Radimský s. 22-25.

1. K záznamu projevu psaného slouží **písmo** (soustava písmen = abeceda).

- Jedno písmeno odpovídá jednomu fonému

Př.: „n“ znamená přední /n/ i zadopatrovou variantu /ŋ/.

- Jedno písmeno může odpovídat dvěma fonémům

Př.: písmeno „e“ odpovídá italskému zavřenému /e/ i otevřenému /ɛ/.

- Naopak dvě písmena mohou odpovídat jednomu fonému

Př.: č. písmena „i“ a „y“ odpovídají fonému /i/.

- Spojení dvou písmen může odpovídat jednomu fonému

Př.: č. „ch“ odpovídá fonému /χ/

it. „gn“ odpovídá fonému /ɲ/

2. K záznamu zvukové podoby mluveného projevu slouží FONETICKÁ TRANSKRIPCE = fonetický přepis pomocí soustavy fonetických znaků = fonetické abecedy. (Srov. slovníkový přepis standardní výslovnosti slov daného jazyka)

3. **IPA** = International Phonetic Alphabet (Association)

AFI = Alfabeto/Associazione fonetico (-a) Internazionale

Odlišuje se přitom transkripce **fonetická** v závorkách hranatých [], a transkripce fonologická v závorkách lomených //. Rozdíl spočívá v tom, že fonetická je podrobnější a zaznamenává i výslovnostní varianty, tj. Alofony. Zatímco **fonologická** zaznamenává jen fonémy, tj. jednotky s fonologickou, rozlišovací platností. (Srov. Radimský s. 23).

4. Italské fonémy

foném/fonema	grafém (grafema)	příklad
/a/	a	<u>ca</u> sa, l'Argentina
/e/ zavřené („e“ chiusa)	e	elefante, pesce, pesca, l'Egitto
/ɛ/ otevřené („e“ aperta)	e	bene, leggere, leggo
/i/	i	limite, principio, l'Italia
/o/ zavřené („o“ chiusa)	o	molto, sono, l'Olanda
/ɔ/ otevřené („o“ aperta)	o	forte, nove, occhio, oro
/u/	u	bugia, gusto, giusto, l'Ucraina
/b/	b	bambino, <u>be</u> lle, Bari, banca
/p/	p	<u>pe</u> lle (secca), <u>pa</u> nca
/m/	m	<u>ma</u> re, Milano

/t/	t	tue (case), Torino
/d/	d	dare , due (case), Dario , dove
/n/	n	nero , nuora , la Norvegia , nove banca !!! /'baŋ:ka/
/ɲ/	gn	gnocco , ignorare , ogni
/k/	c + a, o, u ch + e, i q + ua, ue, ui, uo	caos , cosa , cucina , cuoco che , chilo , ¹ Chiusi qua , acque , qui , quotidiano
/g/	g + a, o, u gh + e, i	gallo , gola , gusto ghetto , Ghirlandaio
/ts/	z	zia , zio , zucchero ²
/dz/	z	zaino , zanzara , zero
/tʃ/	c + e, i	cento , Cecilia , cinque , ciao
/dʒ/	g + e, i	gente , giro , già , Giorgio
/f/	f	famiglia , fare , firmare , fuori
/v/	v	vero , vento , via
/s/	s	sera , sia , sola , suora , casa
/z/	s	rosa , sbagliare
/ʃ/	sc + e, i sci + a, o, u	scena , sci , sceicco Sciascia , sciopero ³ , asciugare
/r/	r	raro , regalo , triste , ruolo
/l/	l	molto lento , libero
/ʎ/	gl + i gli + a, e, o	gli , figli , gigli , consigli figlia , figlie , taglio ALE: gloria , glicerina ⁴

¹ **1chilo-** /'kilo/ [dal fr. *kilo-*, dal gr. *khilioi* "mille"] anteposto a un'unità di misura ne moltiplica il valore per mille

² **zucchero** /'tsukkerɔ/ s.m. [av. 1320; dall'ar. *sukkar*, dal medio indiano *sakkhara-*] **1** sostanza cristallina, bianca e dolce, che si estrae dalla barbabietola o dalla canna da zucchero

³ **scioperare** /*ʃope'rare/ (v.intr. e tr. [1^a metà XIV sec. nell'accezz. 3; lat. **exoperare*, comp. di *ex-* con valore privat. e *operare* "operare"] **3** v.tr.) distogliere qcn. da un'occupazione

⁴ **giglio** /'dʒiʎlo/ [sec. XII nella var. ant. *gillu*; lat. *līlīu(m)*, con dissimilazione della consonante iniziale] **1a** fiore grande, a forma di campana, bianco e molto profumato

gloria /'glɔrja/ [sec. XII nell'accezz. 2; dal lat. *glōrīa(m)*] fama straordinaria, onore grandissimo ottenuto per meriti o capacità eccezionali

Všimněme si, že zatímco ve výslovnosti italských slov „figlia, figlie, taglio“ je pro souhláskovou skupinu „gl“ palatální hláska /ʎ/, ve slovech „gloria, glicerina“ je pro tutéž souhláskovou skupinu výslovnost /gl/. Rozdíl je dán tím, že ve slovech „figlia, figlie, taglio“ a dalších došlo ve vývoji z latiny do italštiny ke zjednodušení souhláskové skupiny „gl“ v hlásku /ʎ/, ve slovech „gloria, glicerina“ k této změně nedošlo, neboť jsou to výpůjčky z latiny. Objevují se v italské slovní zásobě až potom, co k uvedené fonetické změně došlo. Viz níže slovníkový záznam o původu a dataci těchto slov.

---

glicerina /ɡlitʃe'rina/ s.f. TS chim. [1829; dal fr. *glycerine*, 1823, der. del gr. *glukeros* "dolce"] alcol alifatico trivalente, liquido, denso, solubile in acqua, trasparente